

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Ob 100-letnici rojstva:

OTMAR KREAČIČ

generalpolkovnik in narodni heroj slovenskega rodu

*Otmar Kreačič - Kulturo, generalpolkovnik
(Vojna enciklopedija, Beograd, 1961)*

Nadvse me je presenetilo, ko me je nedavno obiskovalec moje spletne strani vprašal, zakaj nisem uvrstil generalpolkovnika **Otmarja Kreačiča - Kulturo** na seznam generalov in admiralov slovenskega rodu. Presenečen sem bil predvsem zato, ker sem generala Kreačiča poznal iz svojih prvih dni bivanja v JLA, ko je kot načelnik Politične uprave ZSLO zaneseno vodil akcijo opredeljevanja za jugoslovanstvo. Seveda je bil najbolj znan po svojem partizanskem imenu »Kultura« in po pravih črnogorskih brkih. Do včeraj se mi je zdelo, da je sodil med Črnogorce, čeprav sem vedel, da je bil hrvaški kader. Zato si je bilo treba najprej odgovoriti na vprašanje, kaj sta bila po narodnosti njegova oče in mati. Sledilo je nekaj poizvedovanj in telefonskih klicev. Kmalu nato, se mi je oglasila njegova sorodnica, ki je imela popisano

zgodovino rodu »trnjskih Kreačičev« vse od polovice 17. stoletja. Posredovala mi je le del zapisov, ki bi me utegnili zanimati. Ob njihovem branju sem ostrmel od začudenja. Prisluhnite zgodbi, ki sem jo sestavil na podlagi teh nadvse zanimivih zasebnih virov!

Rodbina Kreačič iz Trnja pri Brežicah

V vasici Trnje pri Brežicah, domačije se še vedno drži hišno ime »*P'r Krajáčič*«, je živela skoraj dvesto let družina Kreačič (1798-1983)¹. Tu se je leta 1884 v številni družini rodil Janez Kreačič, oče Otmarja Kreačiča, katerega ime je v brežiški župnijski krstni knjigi zapisano kot Joannes. Nemško sta zapisana tudi ime in priimek Otmarjevega starega očeta Johanna Kreatschitscha, rojenega leta 1859, in prastarega očeta Joannesa, rojenega leta 1829.

¹ Leta 1983 je umrl Mihael/Miha Kreačič, Otmarjev stric in zadnji nosilec priimka Kreačič v Trnju. Potomci ene od Mihovih hčera še danes živijo na stari domačiji.

Republika Slovenija
Republica Slovenia

Škofija Maribor
Cirkularno-episkopski stolnik
Ljubljana
Arhiv

KRSTNI LIST - Testimonium baptismi

Župnija BREŽICE dne 15. 12. 2010 št. 452.14/010/10
Pischnička leto 1888

Krsta knjiga zvezek R 1852-1885 stran 436 št. 21
Lib. scip. tomski pagina mineros

Datum, kraj župnija rojstva Dies, locus, parochia natiuitatis		06. 08. 1884, TRNJE 3, BREŽICE	
Datum krsta Dies Baptismi		06. 08. 1884	
Ime Nomen		JOHANNES	
zakonski, nezakonski, svrjeto zak. sin, hči legitimus, illegit., civ. legit. filius, filia		zakonski sin	
Krstno in rodbinsko ime, sin, svara	očeta pater	JOHANN KREACIČ, biserjimec L. Lansk.	rojen., natis
	materi mater	JOSEFA get. DERŽIČ	poročen., conjugat.
Kraj, št. župnija localitas, numerus Locus, numerus, parochia communitatis parochialis		TRNJE 3, BREŽICE	
Priimek, ime, poklic, bostov Cognomen, nomen, conditio, patronatus		Wutt	
Krstitelj Baptizans		Anton Perat	
Opomba (podjazenj, bima, poroka, itd.) Adnotatio (legitimus, confirmatio, etc.)			

Artikla I. točka 5 TUR

Janez Coučar
pošilja - subscriptus

Krstni list Janeza Kreačiča, očeta Otmarja Kreačiča, 2011. Boter je bil brežiški obrtnik Wutt (verjetno napačen prepis od Wutt), župnik pa Anton Perat. (Avtorjev primerek)

V cerkvenih knjigah se je mogoče poučiti tudi o drugih prednikih, zato navajam različice priimka in letnice rojstva v časovnem zaporedju, kot so jih zapisovali župniki: Joannes Kreatschitsch (1804), Joannes Kraiachizh (1776), Josephus Crejeziz (1721), Joannes Kreizizh (1693) ter domnevna prednika Martinus Kreaizh in Jacobus Kre(a)shiz z letnicama rojstva 1657 in 1635.

Današnja podoba domačije Kreačičev, hišno ime P'r Krajáčič od 1798, Trnje št. 3, Brežice. (foto Andrej Pinterič).

Na desni: Janez Kreačič (1859-1941), Otmarjev »stari ata«, Trnje 1936, občinski svetnik (od 1906) in župan občine Zakot 1919. Iz družinskih albumov.

Predniki Otmarja Kreačiča so se preselili iz sosednjega Mosteca v Trnje leta 1798. Ob pregledu najstarejših matičnih knjig župnije Brežice (1640-1666, 1666-1694, 1694-1709) je mogoče ugotoviti, da je živel sredi 17. stoletja na tem področju 14 družin z vsemi zgoraj zapisanimi različicami priimka Kreačič. Zanimivo je slediti porokam Kreačičevih fantov in deklet skozi stoletja. Vsi ženini in neveste so izhajali iz domače vasi Mostec in Trnje ali iz okolice: iz Bukoška, Črnca, Volčjega, Obreža, Cundrovca, Loč, Artič. Prihajali so iz družin Deržič, Zorko, Tolas, Vučajnk, Kovačič, Pinterič, Bokalič, Bratanič, Keržan, Cetin, Habinc, Krošl, Rožman, Volčanšek, Krulc, itd

Kreačiči so bili ugledni vaščani slovenskega rodu, delovni in po duhu uporniki. Mnogi med njimi so bili tudi jugoslovansko usmerjeni.

Kot prvega omenjam Otmarjevega starega očeta **Janeza Kreačiča**, po domače **Janžeta** (1859–1941), občinskega svetnika in župana občine Zakot leta 1919 (del sedanje občine Brežice).

Ko je Otmarjevemu staremu očetu Janezu leta 1879 umrl oče, je kot dvajsetletni fant prevzel kmetijo in skrbništvo nad tremi mladoletnimi sestrami: petletno Jožefo (Josipino ali Pepco), sedemletno Ano in 12-letno Antonijo. Kasneje se je Josipina poročila s Šolinc Jurijem, uradnikom iz brežiške odvetniške pisarne. Ana se je poročila z Rožman Jožefom, posestnikom iz Sromelj, Volčje 38, Antonia pa s Krošl Jožefom, pismonošo in hišnim posestnikom iz Brežic 76. Četrta sestra Agnes oz. Neža je bila ob očetovi smrti že polnoletna. Neža je imela nezakonsko hči Marijo, ki se je pred prvo svetovno vojno poročila s Francom Berlanom iz Artič.

Leta 1919 je Janez kot župan Zakota skupaj s krajani postavil spomenik borcem v prvi svetovni vojni. Spomenik stoji v bližini železniške postaje v Brežicah.

Janez je umrl naravne smrti septembra 1941 v 82-em letu. Štirinajst dni potem so Nemci odgnali v delovno taborišče njegovo 78-letno ženo in tri otroke z družinami.

Spomenik udeležencem v 1. SV, Brežice, 1919.

(foto Andrej Pinterič, pravnuk Janeza Kreačiča, župana Zakota 1919.)

Na spomeniku je vklesano naslednje besedilo:

**UMRLIM IN PADLIM JUNAKOM
NAJ BOG SVETI RAJ PODELI,
UBOGIM RANJENCEM IN HROMIM
V LJUBEZNI POMAGAJMO VSI.
A ONIM, KI SREČNI IN ZDRAVI
POVRNEJO SE SPET DOMOV
NAJ SLAVA ZA NJIHOVA DELA
OSTANE DO POZNIH RODOV.**

**TA SPOMENIK POSTAVLJEN JE
PO TRUDU IN ZASLUGAH
JANEZA KREAČIČA ŽUPANA,
JANEZA ŠETINCA ZAPISNIKARJA.**

Franc Kreačič - Sergej, Solun, 1918

(Kladivarji, Ljubljana, 1936)

Kot drugega omenjam Otmarjevega strica **Franca Kreačiča - Sergeja** (1894–1968), upornika², solunskega borca, narednika srbske vojske in vojaka Rdeče armade, ki je v knjigi *Kladivarji* (1936, str. 341–342) kot Franjo Sergej Kreačič napisal svoje spomine pod naslovom *Invalid iz Dobrudže*. V Galiciji je leta 1915 zbežal iz avstro-ogrske vojske, kjer je imel

² Franc Sergej navaja v svojih spominih, da je bil preganjan zaradi politične dejavnosti od leta 1912 in zaprt na ljubljanskem gradu leta 1914. Glede na to, da se gradivo o preganjanju Slovencev v Avstriji v času prve svetovne vojne hrani v fondih nekdanjega c. k. ministrstva za notranje zadeve, le-ti pa se nahajajo v upravnem arhivu na Dunaju, bi bila raziskava o tem poglavju Sergejevega življenja dokaj zahtevna.

čin korporala, k Rusom. Že naslednje leto je kot prostovoljec stopil v srbsko vojsko, postal solunski borec in narednik srbske vojske. Dobil je troje odlikovanj. Dokaz je tudi pričujoča fotografija iz tega zbornika. Žal so bili leta 1941 njegovi pisni spomini uničeni. Ko si je po Solunu pozdravil rane, se je vrnil v Sovjetsko zvezo in se priključil enotam Rdeče armade. Tam je tudi dobil ime Sergej. Domov v Trnje se je vrnil okoli leta 1921, a ga je policija zaprla in nato še nekaj časa nadzorovala. Družino si je ustvaril v Lučah v Savinjski dolini. Franc Kreačič-Sergej je tudi na mojem seznamu prostovoljcev srbske vojske in solunskih borcev.

Kot tretjega omenjam **dr. Antona Krošla** (1905–1945), zapisanega v medvojnih in povojnih dokumentih tudi kot Krošelj, znanega slovenskega zgodovinarja, pedagoga, politika, pesnika in publicista. Bil je sin Antonije Kreačič, sestre Janeza Kreačiča, župana Zakota in bratranec Otmarjevega očeta Janeza. Antonija se je leta 1892 poročila s poštarjem Jožefom Krošlom, sinom Franca Krošla in Margarete Pleterski, ki je v zgodnejših virih zabeležen tudi kot vrtnar v Attemsovi brežiški graščini. Po ustnem izročilu je bil mladi Jožef Krošl udeleženec pri avstro-ogrski zasedbi Bosne leta 1878, bil naj bi konjevodec pri nekem visokem častniku.³

Ob 40- obletnici poroke Antonije Kreačič in Jožefa Krošla, 1932 (sedita). Stojijo z leve proti desni: sin Jože, hčerka Marija in sinova Janez in Tone (Družinski album Krošl-Šidjanin)

Anton/Tone Krošl je obiskoval klasično gimnazijo v Mariboru, kjer je začel prijateljevati z Edvardom Kocbekom in Antonom Trstenjakom. Kot izrazito socialno čuteč dijak in študent je bil aktiven član Krekove mladine. Tako je bil tudi urednik glasila krščanskosocialistične mladine *Ogenj*. S Kocbekom je sodeloval vse do 30-ih let, ko sta se njuna pota razšla⁴. Iz zgodovine je diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je tudi doktoriral leta 1941 z disertacijo *Zemljiška odveza na bivšem Kranjskem*:

³ Iz pričevanja Franca Berlana, sina Marije Kreačič.

⁴ O Kocbekovem razhajanju s Tonetom Krošlom lahko beremo v 21.-ih pismih E. Kocbeka dr. Antonu Trstenjaku (Sodobnost 1986, št. 10). V pismu T. Krošla E. Vilfanu iz Pariza leta 1929 pa Krošl kritizira Kocbekove križarje, češ, da so preveč duhovni in ne zadosti socialni. (glej Ervin Dolenc, 1990).

organizacija in delo zemljiškoodveznih organov 1849–1853. Delal je kot profesor na Trgovski akademiji v Ljubljani in je bil tudi direktor svoje zasebne trgovske šole. Šolski muzej Slovenije v Ljubljani, hrani veliko gradiva o dr. Krošlu, saj je bil tako rekoč začetnik zasebnega šolstva na Slovenskem

Leta 1941 je bil med ustanovitelji tajne organizacije *Pobratim*. Imeli so svojo obveščevalno službo in so izdajali so dva časopisa, in sicer *Vir* in *Pobratim*. Leta 1943 se je Pobratim priključil *Narodni legiji*. *Narodna legija* je bila vojaška organizacija, ki se je po razhodu z OF približala Jugoslovanski vojski v domovini - JVvD oz. slovenskim četnikom. Dr. Tone Krošl je zagovarjal zadnjo legalno vlado v Jugoslaviji. Sodeloval je z zavezniki (britanska in morda tudi francoska obveščevalna služba) in ni podpiral partizanov, ker je bil protikomunist.

Leta 1943/1944 je postal prvi šef propagandnega odseka četniškega Poveljstva za Slovenijo, kasneje pa tudi načelnik Državne obveščevalne službe – Dos, ki je bila obveščevalna služba Jugoslovanske vojske v domovini – JVvD (Kranjc, 2006). Zaradi ugotovljenih zvez z britansko obveščevalno službo, predvsem s polkovnikom Vladimirjem Vauhnikom, so Nemci 28. junija 1944 aretirali skoraj celotno vodstvo Dos-a in jih poslali v Dachau. Po nekaterih pričevanjih je umrl v tragediji ladje *Cap Arcona*.

*Mladi profesor zgodovine in nemščine leta 1930. Anton Krošl.
(Vir: Šolski muzej RS).*

Življenje, delo in idejnopolitična pot pozabljenega ali celo zamolčanega intelektualca dr. Antona Krošla, bi vsekakor zaslužilo temeljito raziskavo.

Vsestranska in prav tako intelektualno močna osebnost je bil Antonijin prvorojenec **Jože Krošl** (1894-1978). E. Kocbek se v ne more načuditi, ko omenja, da je gornjegrajski kaplan obesil službo na klin in šel študirat v Avstrijo za kmetijskega referenta in se potem zaposlil pri velikem županstvu v Mariboru (Sodobnost, 1986, št. 10). Že leta 1930 postane referent kmetijskega oddelka banske uprave (Učiteljski tovariš, 1930, št. 32). Nato do konca druge svetovne vojne dela kot višji svetnik za kmetijsko šolstvo na banski upravi Dravske banovine v Ljubljani. Leta 1944 ga zasledimo kot sopolpisnika⁵ pogodbe ob ustanovitvi Slovenskega ljudskega bloka SLB (Griesser, str. 104). Slovenski ljudski blok je bil skupni politični forum SLS, katoliške sredine, Straže in KA (Katoliške akcije), ki so se združili v boju proti komunizmu (ibid. str. 104). Po drugi svetovni vojni se vrne v duhovniški stan in deluje kot župnik v Halozah – Cirkulane. Bil je tudi glasbeno nadarjen in je ustanovil cerkveni mešani pevski zbor. Ta še danes deluje v Cirkulanah in se imenuje »Cerkveni mešani pevski zbor Jože Krošl«.

Javnosti je predvsem znan kot pionir na področju pastoralne sociologije⁶ v Sloveniji, katero je tudi predaval na Teološki fakulteti v Ljubljani in nato v Mariboru. Bil je tudi častni kanonik mariborskega stolnega kapitlja ter *decanus emeritus*, zaslužni dekan završke dekanije.

⁵ Sopolpisnik pogodbe je bil kot škofov odposlanec tudi prof. dr. Franc Lukman s katerim je Jože prijateljeval tudi po vojni, ki ga velikokrat obiskoval v njegovi župniji v Halozah-Cirkulane. Jože pa je bil podpisnik SLB za štajersko SLS.

⁶ Krošl, J. 1973. Uvod v pastoralno sociologijo. Celje: Mohorjeva družba.

Družinske migracije trnjskih Kreačičev

Janez Kreačič, župan Zakota 1919, (1859–1941) je bil sin kmeta (bauer und grundbesitzer), občinskega svetovalca⁷ in dolgoletnega zaslužnega komornika Attemsove ustanovne cerkve sv. Rok, Joannesa Kreatschitscha (1829-1879) in Katharine Sorko (Zorko). Leta 1882 se je poročil z Jožefo Deržič, kmečko hčerjo iz Bukoška 7. Imela sta 12 otrok, od katerih jih je preživelo šest.

Najstarejši sin Janez, po domače Ivan, rojen leta 1884, se je podal s trebuhom za kruhom proti Zagrebu in nato v Bosno. Leta 1908 je Avstrija anketirala Bosno. Janez Kreačič, ki je tam postal Ivan Kreačić, se je napotil tja in si, kot mnogi drugi iz ostalih delov cesarstva, obetal priložnost ter možnosti za boljši zaslužek. Družinskih sedem hektarjev obdelovalne zemlje, nekaj travnikov in gozda ter vinograd pod Mokricami je bilo premalo za delitev posesti, zato se je z Janezom odpravil tudi drugorojeni brat Jožef, po domače Jožko, ki se je nazadnje naselil v Osijeku. Jožkov edini otrok sin Fridrih, po domače Fric, je bil obetavni mladi šahist, katerega kratko življenje se je končalo v vrtincih druge svetovne vojne.

Tretji sin Franc (Sergej) si je, po vrnitvi iz Rusije, ustvaril družino v Lučah v Savinjski dolini. Leta 1941 so Nemci izgnali Franca z ženo in štirimi otroki v Srbijo, kjer so ostali do leta 1945. V izgnanstvu je umrla Francova žena Ana Bratanič. Njegov sin Franc, po domače tudi Franjo, je bil po drugi svetovni vojni dolgoletni direktor RTC Krvavec (od 1958 do 1996).

Na domačiji v Trnju je ostal najmlajši sin Mihael, dve hčeri, Ana in Terezija, pa sta se poročili v Brežice in v Mostec. Leta 1941 so Nemci izselili tudi vse prebivalce Trnja, družine Miha, Ane in Terezije pa odpeljali v različna taborišča. Odpeljali so tudi 78-letno Otmarjevo staro mamo Jožefo Deržič. Klena kmečka hči je kljubovala krutim taboriščnim razmeram štiri leta. Podlegla je šele v splošnem kaosu ob kapitulaciji Nemčije. Na begu iz razpuščenega taborišča, ki ga shirana in onemogla ni več zmogla, je za vedno ostala nekje na obalah Baltika. Za mrtvo je bila razglašena 31. 12. 1945.

Življenjska pot Otmarja Kreačiča, generala in narodnega heroja

Janez/Ivan Kreačič, izučeni obrtnik - sedlar, je v Bugojnu odprl obrt na vogalu glavne mestne ulice. Tam je spoznal domačinko **Ano Zmajlović**, hčerko okrajnega uradnika **Filipa Zmajlovića** in **Eleonore** roj. **Mešeg**. Filip Zmajlović je prišel v Bosno kot mladi okrajni (hr. *kotar*) uslužbenec in tam zelo zgodaj umrl. Za sabo je pustil mladoletnega sina in hči. A tudi Zmajlovići, tako kot Janez Kreačič, niso bili domačini. Filipov oče je bil iz Slunja, mati iz Samoborja. Prav tako niso bili domačini starši Filipove žene in Otmarjeve stare mame Eleonore Mešeg.⁸ V južne kraje monarhije so prišli s Češke!

Ana in Janez sta se poročila 12. maja 1912 v župnijski cerkvi Sv. Antona Padovanskega. Frančiškanska župnija v Bugojnu je vodila poročno knjigo »*Stranci vjenčani u Bugojnu*«. Tam je zapisano da se je Ivan Kreačić iz Štajerske poročil z meščanko Ano Zmajlović, rojeno v Bugojnu. Priči sta bili domača trgovca, Ivan Batinić

⁷ Med občinskimi svetovalci zasledimo tudi Otmarjevega pradedu Janeza Kreačiča (1829-1879), in sicer že leta 1877, kjer je podpisan kot 55. občinski svetovalec in cenilec pod skupno pritožbo 17.-ih občin glede višine stroškov cenitve posestev, zapuščinskih obravnav itd., ki jih zaračunava ces. kr. notar oz. sodnijski poverjenik... *Za občino Zakot : 55. Janez Kreačič I. r.(azred), občinski svetovalec in cen.(ilec) ... (Slovenski narod, letnik 10, št. 59 (14.3.1877)*

⁸ Verjetno je to češki priimek Mašek, ki je na koncu namesto *k* bil zapisan kot *g*, kar se je pogosto dogajalo tudi pri drugih priimkih.

in Ivo Pavlović. Zakoncema se je 27. 2. 1913, rodil sin Otmar. Vendar v Bugojnu Janez ni uspel, obrt je propadla in srečo je poskusil še enkrat, v Banja Luki. Tu je ostal le dve leti, od kod se je moral na hitro umakniti, ker je prišel v oster političen spor s tamkajšnjim radikalom in odvetnikom Stevanom Moljevićem.⁹

Zaradi tega se je družina v začetku leta 1926 preselila v Zagreb¹⁰. Janez/Ivan je dobil delo v delavnici na železnici in tako začel na novo kot navaden delavec. Kljub revščini, ki je družino pestila prva leta, so imeli vsi otroci možnost šolanja. Ves čas je živela z njimi tudi stara mama Eleonora roj. Mešeg, ki je umrla leta 1939. in je pokopana na Mirogoju. V spominih svojih vnukov je ohranila skoraj angelsko podobo v sicer ne tako prijaznem vsakdanu.

Oče Janez ni bil religiozen, mati in stara mati pa sta bili goreči vernici. Otmarjev brat Miroslav, ki je na veliko razočaranje mame in stare mame izbral namesto študija za duhovnika študij prava, je bil ministrant v cerkvi Srca Jezusovega v Palmotićevo ulici v Zagrebu vse do študentskih let.

Otmar je obiskoval gimnazijo v Banja Luki in v Zagrebu. Prvi dijaški kruh je začel služiti kot igralec in šepetalec v Narodnem gledališču v Zagrebu, kjer je ostal do leta 1935. Zaposlil se je kot delavec na progi Zagreb–Karlovec, nato pa v železničarski kurilnici v Osijeku. Član KPJ je postal leta 1937. Aktiven je bil tudi v sindikalni organizaciji, predvsem na političnem, prosvetnem in kulturnem področju. Kmalu ga je policija v Osijeku zaprla in izgnala iz mesta. Nato je 8. septembra 1937 odšel v Španijo in sodeloval v številnih bojih španske republikanske armade, najprej kot borec, pozneje pa kot referent za kulturno-prosvetno delo v bataljonu Đure Đakovića. Nazadnje je bil član štaba 129. internacionalne brigade.

Po končani španski državljanski vojni je bil med leti 1939–1941 zaprt v treh koncentracijskih taboriščih v Franciji. Po okupaciji Francije so ga Nemci deportirali v Nemčijo, v München. Spomladi 1941 je bil tudi v gestapovskem zaporu v taborišču Braunschweig, skupaj s **Kosto Nadem, Danilom Lekićem** in **Dušanom Kvedrom**. Vsi so bili potem generali JLA. Po nalogu partije se je sredi leta 1941 ilegalno vrnil v Jugoslavijo. Pri prehodu na ozemlje NDH, kjer se je priključil partizanom, so mu pomagali sorodniki iz Mosteca.

⁹ Stevan Moljević, pravnik in velikosrbski ideolog, predsednik francosko-jugoslovanskega in britansko-jugoslovanskega kluba. Začetnik ideje o „etničnem čiščenju“, pisec memoranduma o Veliki Srbiji iz l. 1941, svetovalec Draže Mihajlovića in član Centralnega Nacionalnega komiteja Jugoslavije med drugo svetovno vojno. Po drugi svetovni vojni je bil obsojen na 20 let zapora, kjer je tudi umrl.

¹⁰ Otmar se je rad spominjal, kako je šel skoraj vsako soboto z mlajšim bratom Miroslavom iz Zagreba na obisk k starim staršem v Trnje. Ker je bil oče železničarski delavec, je imela družina zastojne prevoze na vlakih. V nedeljo popoldan pa so stari starši vnuke pospremili na vlak, domov pa so se vrnili otovorjeni s pridelki z vrta in domačega hleva. Kdaj pa kdaj so stari starši vpregli pozimi sani in jih je konj Šimel pripeljal iz Trnja na železniško postajo v Dobovi. Pogosti obiski starih staršev pa so prinesli tudi marsikatero prigodo. Otmarjev brat Miroslav se je najraje spominjal obiskov v Čateških toplicah. Tam je bil zaposlen kot čuvaj njihov stric Miha, ki jim je omogočal, da so se brezskrbno kopali, ne da bi plačali vstopnino. Zato jim ni bilo težko, ko so morali kdaj pa kdaj pot od železniške postaje v Dobovi do Čateža prehoditi. Rad se spominja tudi, da se je, kot vneti ljubitelj pisane besede, večkrat napotil v brežiško knjigarno. Mladega radovedneža, ki si ni mogel kupiti knjig, je opazil lastnik knjigarne, ki se je potem z njim večkrat pogovarjal. Miroslav je še znal povedati verze v slovenščini, ki jih je knjigarnar zapisal v knjigo, ki mu jo je podaril. Žal je ta knjiga s posvetilom brežiškega knjigarnarja, kot tudi marsikaj drugega, izginila v vihrav druge svetovne vojne.

Na fotografiji z leve proti desni: Otmarjeva sestra Greta, oče Janez in mama Ana, Zagreb 1941. Iz družinskih albumov.

Fotografija iz časov španske državljanske vojne. Z leve proti desni Veljko Kovačević, Maks Baće (eden od ustanoviteljev OZNE) in Slavko Čolić. Spodaj Otmar Kreačić - Kultura. (Iz družinskih albumov).

V Zagrebu je Otmar najprej sodeloval pri organizaciji ilegalnih tiskarn, nato pa so ga poslali na osvobojeno ozemlje. Kot vodja agitpropa CK KP Hrvaške je organiziral

izhajanje prvih partizanskih časnikov na Hrvaškem: *Vjesnika, Partizana, Dnevnik novina, Naprijeda* in drugih. V tem obdobju se je odlikoval tudi pri obrambi partizanskih bolnišnic, ko je samo z dvema desetinama oboroženih borcev preprečeval napade premočnih italijanskih enot. Kljub temu so jim prizadejali velike izgube in tako uspeli rešiti ranjene in bolne borce.

Februarja 1944 je postal politični komisar 12. slavonske divizije, kmalu zatem pa politični komisar 6. slavonskega korpusa NOV Jugoslavije. Na obeh dolžnostih je pokazal izreden pogum v vseh borbah, ki sta jih vodili omenjeni enoti na sremski fronti. Bil je predvsem dober strateg in poveljnik. Na tej dolžnosti je ostal do konca vojne.

Fotografija iz partizanov, Drežnica 1942: Do sedaj identificirane osebe v zgornji vrsti z leve proti desni so Rato Dugonjić, Vlado Popović, dva neznana partizana, Kosta Nađ in Arso Jovanović. Spodaj: Otmar Kreačić, Zlatko Vujović, Vladimir Bakarić, Bogdan Oreščanin in Ivo Lola Ribar. (Iz družinskih albumov).

Po osvoboditvi je Otmar postal prvi pomočnik načelnika, nato tudi načelnik Glavne politične uprave JA oziroma načelnik Uprave za politično-pravne zadeve v Državnem sekretariatu za ljudsko obrambo. Takrat je bil povišan v čin generalmajorja. Zaradi osebnega poguma med vojno, je bil 20. 12. 1951 proglašen za narodnega heroja. Leta 1955 je bil postavljen za podsekretarja v Državnem sekretariatu za ljudsko obrambo. Povišan je bil tudi v čin generalpolkovnika.

Sredi 60-ih let (1964) se je umaknil (v resnici je bil odstranjen) v civilno življenje, redno pa je bil upokojen leta 1973. Je nosilec najvišjih jugoslovanskih in tujih odlikovanj. Ob tem velja poudariti zanimivost, in sicer, da je prejel Otmar Kreačić odlikovanje od ruskega predsednika **Mihaila Gorbačova** leta 1988 ob njegovem obisku v Beogradu. Torej 25 let po Otmarjevi »tihi« odstranitvi z vseh državnih funkcij.

Iz neobjavljenih spominov njegovega brata, diplomata in ambasadorja **Miroslava Kreačiča**,¹¹ ki je del družinske kronike, smo izvedeli, kaj se je v bistvu zgodilo. Banalen razlog, ki se z današnje perspektive zdi skoraj neresničen, toda tako je bilo. Ta odstavek, ki ga bom citiral v jeziku izvirnika, objavljam z dovoljenjem sorodnikov.

»Ovo ću povezati sa jednom političkom dramom koja se odvijala u zemlji samo par mjeseci poslije ovog. Ranković je bio optužen da je kao šef mehanizma državne bezbjednosti prisluškiavao i samog Tita, da je čak u njegovu spavaću sobu dao staviti prislušni aparat i da ta služba želi kontrolirati partiju i politiku. Po već ustaljenom običaju smjenjivanja, održan je plenum CKSKJ (Centralni komitet saveza komunista Jugoslavije) na kome je specijalna komisija iznijela optužbe. U prisustvu Tita, svi su se članovi CK (Centralni komitet), njih stotinjak, moralo izjasniti. Ranković je bio gotovo jednoglasno osuđen.

Drugi dan primili smo novine iz Beograda u kojima su bile tiskane sve diskusije sa plenuma. Strikina¹² formulacija je bila: „Ako je točno to, što iznosi komisija onda i ja oštro osuđujem ...“

Došao sam kući, pokazao to Vandii uz komentar da će zbog ove izjave Otmar snositi posljedice. One su brzo i došle. Morao je napustiti armiju, ali je ostao još godinama u CK na radu u samom komitetu.

Što je to ustvari bilo? Naime, u partijskom mehanizmu nije bilo moguće reći „ako je komisija u pravu“ jer je komisija upravo zato i bila formirana, da se dokaže ono što je već bilo unaprijed zaključeno. Striko je pravilno ocijenio da se je u biti radilo o borbi na vrhu vlasti, a imao je i bliske odnose sa Rankovićem. Međutim zbog svoje prošlosti i ličnog integriteta zadržao ugled u društvu sve do svoje smrti 1992. g.«¹³

Zgoraj desno: na Kalemegdanu, Beograd, 1961: Tito, Otmar Kreačič in Ivan Gošnjak v ozadju. Iz družinskih albumov.

Otmar Kreačič je opravljal je tudi pomembne državne in partijske dolžnosti. Tako je bil član Centralne revizijske komisije KPJ (izvoljen na V. kongresu KPJ), član CK KP Hrvaške (izvoljen na II. kongresu KPH), ljudski poslanec Zvezne narodne skupščine, član CK ZKJ (izvoljen na VI., VII. in VIII. kongresu ZKJ), predsednik Opolnomočstva CK ZKJ za JLA, generalni sekretar Nacionalnega združenja španskih borcev, član Zveznega odbora SZDLJ in predsednik Zveze za telesno vzgojo Partizan.

¹¹ Miroslav Kreačič je bil do leta 1950 visoki športni funkcionar. Na sprejemu ob nekem državnem prazniku, je Tito hodil od skupine do skupine povabljenec in z njimi pokramljal nekaj besed. Ko je pristopil k bratoma Kreačič ju je pozdravil: *»O, Kultura i Fiskultura!«*. (tudi iz spominov Miroslava Kreačiča. Z dovoljenjem njegovih potomcev).

¹² Otmar ni imel otrok, oba brata, sestra in njihovi potomci so ga od rojstva prvega nečaka klicali samo Striko.

¹³ Prepričan sem da Otmarjeva »preteklost in osebna integriteta« nista bila razloga, da ne bi utrpel resnejše sankcije pri odstranitvi iz armade in vseh funkcij. Po mojem mnenju, je njegova žena Olga imela ključno vlogo pri zaščiti svojega moža. Uživala je posebno Titovo zaupanje še iz predvojnega Zagreba in dela v pisarni KPJ v Parizu.

Bil je velik ljubitelj lova (kmalu je lovsko puško zamenjal s fotoaparatom in posnel stotine kvalitetnih fotografij iz sveta narave) in športa, saj ga mnogi poznajo kot soustanovitelja NK Partizan v Beogradu, ki je bil oktobra 1945 ustanovljen kot nogometna sekcija pri Domu JLA v Beogradu. Malo je znano, da se je ljubiteljsko ukvarjal s slikarstvom. V spominski Hiši cvetja na Dedinju v Beogradu v Titovem delovnem kabinetu je bila razstavljena tudi njegova slika, krajinski motiv z inicialkama O. K.

Na fotografiji: Otmar in ruski maršal Georgij K. Žukov 1957. Iz družinskih albumov.

General Otmar Kreačić je bil tretji človek JLA¹⁴, saj je poleg Vrhovnega poveljnika maršala Tita in načelnika GŠ JLA vse do 1964 neposredno vodil tretji najvažnejši sektor JLA, in sicer politično-pravni. Obenem je bil vse do leta 1953, ko so bili ukinjeni politični komisarji, tudi neposredni vodja uprave KOS-a oz. XII. uprave KOS, kar pomeni, da je bil nadrejeni načelniku KOS-a generalu Jefti Šašiću. Ni pa bil general Otmar Kreačić

nikoli pripadnik Ozne oz. Kosa, kot so mu to nekateri pripisovali¹⁵.

Iz vojne je Otmar izšel kot polkovnik. Kmalu je prišel v Beograd, v samem začetku je bil urednik časopisa *Narodna armija*. Pogosto obiskoval domače v Sloveniji, strica Miho v Trnju in teto Rezko v Mostecu. Bil je poročen z **Olgo Žerdik**, z ilegalnim imenom **Žoga**¹⁶, dipl. oec. in Titovo partijsko kurirko od leta 1937 ter hčerko Žerdik

¹⁴ Iz Memoarov Svetozarja Vukmanovića - Tempa (1982), ki je bil od 1945–1946 kot generalpodpolkovnik načelnik Politične uprave JA in obenem 2. pomočnik ministra za ljudsko obrambo maršala Tita, je razvidno, da je bil njegov pomočnik polkovnik Otmar Kreačić gonilna sila politično-pravnega sektorja. Potem ko je leta 1947 Vukmanović zapustil JA in postal minister za rudarstvo, je njegov položaj 2. pomočnika ministra za ljudsko obrambo in obenem načelnika Politične uprave JA prevzel generalmajor Otmar Kreačić. V njegov sektor so sodili, poleg same politične uprave, še vojaško tožilstvo JA, vrhovno vojaško sodišče, pravni oddelek in XII. uprava (KOS). Iz monografije o sestavi in delovanju ZSLO (1989) je razvidno, da je bil general Otmar Kreačić v obdobju 1947–1953 na položaju 2. pomočnika ministra za ljudsko obrambo in vrhovnega poveljnika, od 1953–1964 pa na istem položaju kot podsekretar Državnega sekretarja za ljudsko obrambo. Leta 1964 se je dejansko tudi končala njegova politična pot.

¹⁵ Jakšić, P. Nad uspomemama. 1990. Beograd: Rad.

¹⁶ Prof. dr. sc. **Mladen Žerdik** (1909-1988), profesor na Fakulteti za tehnologijo v Zagrebu je nekoč povedal, da je s sestro Olgo in prijatelji pred drugo svetovno vojno redno obiskoval slovenske gore. Olga je bila tako kondicijsko utrjena pohodnica, da so ji prijatelji v šali rekli, da skače po skalah kot žoga. Zakaj naj

Lamberta, ing. gozdarstva in upravnika veleposestniških gozdov v D. Mihaljevcu v Medjimurju.

Pred vojno je bila Olga med ostalim tudi članica upravnega odbora »Junior sekcije« Zdrženja univerzitetno izobraženih žensk, ki je bilo ustanovljeno v Zagrebu leta 1935. Leta 1936 je z ostalimi članicami »Junior sekcije« sodelovala na sestanku društev za konstituiranje Pripravljalnega odbora za Svetovni mladinski kongres v Ženevi. Potem, ko je diplomirala iz ekonomije (1936) je bila nekaj časa v pisarni KPJ v Parizu, ki jo je vodil Prežihov Voranc. Bila je ena od ustanoviteljic AFŽ (Antifašistična fronta žena) na Hrvaškem.

Po vojni je bila Olga Kreačić poslanka v narodni skupščini, direktorica Tanjuga, do leta 1967 tudi državna podsekretarka na ministrstvu za informacije. Zakonca nista imela otrok. Omar je umrl leta 1992, soproga pa leta 1988. Oba sta pokopana v Beogradu.

Za generala Otmarja Kreačića se je vedelo, da je bil rojen v Bosni, da je bil Hrvat po materi, tudi Jugoslovan po prepričanju, nismo pa vedeli, da je bil Slovenec po očetu! Nekoč pač nismo spraševali po nacionalnosti ...

Zato bo njegova uvrstitev med slovenske generale in narodne heroje zagotovo najbolj razveselila njegove sorodnike v Sloveniji in po svetu ter krajane Trnja in okolice.

General Otmar, dobrodošel med nami!

*Maršal Tito, indijski predsednik **Jawaharlal Nehru** se pozdravlja z Otmarjem.
Iz družinskih albumov.*

bi jo, sicer pogovorni kajkavci, poimenovali s slovensko besedo *žoga* in ne hrvaško *lopta*, ne moremo več preveriti. Zato menim, da je bolj verjetno, da je Žoga akronim, sestavljen iz začetnic njenega priimka in imena ter zadnjega zloga imena.

*Na fotografiji: Olga Žerdik Kovačić Kreačić v pisarni KPJ v Parizu, med leti 1937 in 1940.
Iz družinskih albimov.*

Viri:

Informatorji:

1. Mag. Marko Šidjanin, vnuk dr. Antona Krošla. *Razni dokumenti iz ARS*.
2. Neobjavljeni zapisi iz *Kronike rodbine Kreačić iz Brežic* iz dokumentov več družin Kreačić.

Arhivi

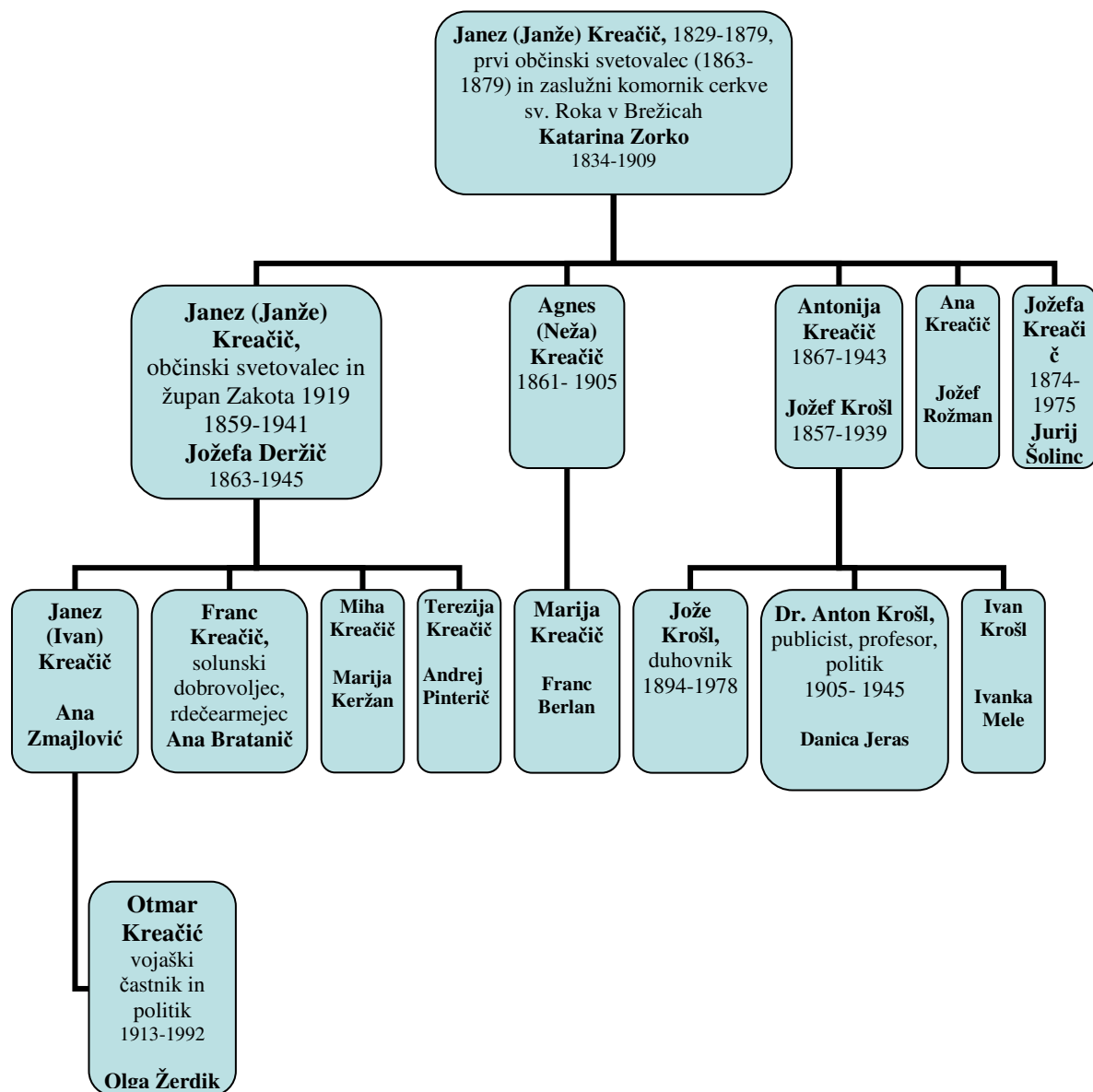
3. Arhiv Mariborske nadškofije, *Krstni list za Janeza Kreačiča*. 15. 12. 2010.
4. Arhiv Mariborske nadškofije: *Izpisi iz matičnih knjig župnije Brežice*.

Literatura:

1. Bjelica, O. 1983. *Vojna akademija kopnene vojske 1944–1984*, Beograd.
2. Kranjc, M. F. 2006. *Plava garda – poveljnikovo zaupno poročilo*. Maribor: Pro-Andy.
3. Kranjc, M.F. 2011. *Legendarni slovenski obveščevalci*. Maribor: Pro-Andy, str. 136/137.
4. Dolenc, E. 1990. *Krekova mladina. Prispevki za novejšo zgodovino*, št. 1/2, str. 49-70.
5. Gresser-Pečar, T. 2007. *Razdvojeni narod. Slovenija 1941–1945*. Ljubljana: Mladinska knjiga, zb. Žepnice.
6. Jakšič, P. 1990. *Nad uspenama*, 2. del. Beograd: Rad.
7. Trstenjak, A. 1986. *Edvard Kocbek, ekstatična osebnost, ne politik*. Sodobnost, št. 8/9.
8. Vukmanović, S.T. 1982. *Revolucija koja teče – Memoari*, I–IV, del. Zagreb: Globus
9. *Razvoj oružanih snaga SFRJ 1945–1985*. 1989. Beograd: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu II.
10. Jakovina, T. 2002. *Sjećanja koja čine povijest: razgovori s Miroslavom Kreačićem, veleposlanikom i diplomatom FNRJ/SFRJ*, Zagreb: Časopis za suvremenu povijest, št.3.
11. *Dobrovoljci kladivarji Jugoslavije 1912–1918*. 1936. Ljubljana: samozaložba »Sreskih organizacij Saveza ratnih dobrovoljaca Kraljevine Jugoslavije«.
12. *Zbornik narodnih heroja Jugoslavije*. 1958. Beograd: Omladina.
13. *Vojna enciklopedija*. 1962. Beograd.

Internetni viri:

1. dLib (digitalna knjižnica Slovenije): *Domovina*, letnik 16, št. 38 (2.4.1906).
2. dLib: *Slovenski narod*, letnik 10, št. 59 (14.3.1877).
3. dLib: *21 pisem Edvarda Kocbeka Antonu Trstenjaku 1927–1933*. Sodobnost št. 10, 1986.
4. dLib: *Učiteljski tovariš*, 1930, št. 32
5. Kranjc, F.M.: *Vojaštvo – Militray*, <http://users.volja.net/marijankr>

Grafični prikaz sorodstvenih razmerij nekaterih oseb o katerih govori pričujoče besedilo